

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

1195024 การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษา

Utilization of Learning Resources and Local Wisdom for Education

จำนวนหน่วยกิต 3(2-2-5) (บรรยาย-ปฏิบัติ-ศึกษาด้วยตนเอง)

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ก๊าส นิยมทรัพย์

0979936697

jjoooyy66@hotmail.com

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมาย

dictionary.orst.go.th/lookup_domain.php

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

ค้นหาแบบทั่วไป ค้นหาตามหมวดอักษร สถิติการค้นหาคำศัพท์ ข้อมูลอื่น ๆ แนะนำคำศัพท์ เข้าสู่ระบบ สมัครสมาชิก

เลือกตัวอักษรที่ต้องการค้นหา

ก
ท ฐ

พื้นที่ความรู้ความสามารถ
ความรู้

คำศัพท์หมวดอักษร "ก" ๔๑๗ รายการ
ภูมิศาสตร์การเกษตร
ภูมิศาสตร์การเมือง
ภูมิศาสตร์ประชากร
ภูมิศาสตร์ประวัติ

ผลการค้นหา "ภูมิปัญญา"

ภูมิปัญญา

น. พื้นที่ความรู้ความสามารถ.

แม่คำของ "ภูมิปัญญา" คือ **ภูมิ ๒**

ภูมิ ๒

(๑) [พุ่ม] น. พื้น, ชั้น, พื้นเพ

(๒) น. ความรู้ เช่น อวดภูมิ อมภูมิ.

ลูกคำของ "ภูมิ ๒" คือ **ภูมิธรรม** **ภูมิปัญญา** **ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย** **ภูมิรู้**

ภูมิปัญญา
ภูมิปัญญาไทย
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก	ข	ฃ	ค	ศ	ฆ	ง	จ	ฉ	ช	ซ	ฅ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด	ต	ถ		
ท	ธ	น	บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม	ย	ร	ฤ	ล	ฬ	ว	ศ	ษ	ส	ห	ฬ	อ	ฮ

คำศัพท์หมวดอักษร "ภ" ๔๑๗ รายการ
ภุติ
ภุติ
ภุม
ภุมิ
ภุมิ-
ภุมิธร
ภุมินทร์
ภุมินาถ
ภุมิบดี
ภุมิบริมาณ

ผลการค้นหา "ภุมิ"

ภุมิ ๑, ภุมิ-

[พุม, พุมิ-, พุมมิ-] น. แผ่นดิน, ที่ดิน.

ลูกคำของ "ภุมิ ๑, ภุมิ-" คือ ภุมิธร ภุมินทร์ ภุมินาถ ภุมิบดี ภุมิบริมาณ ภุมิบาล ภุมิประเทศ ภุมิภาค ภุมิภุช ภุมิรัฐศาสตร์ ภุมิสำเนา ภุมิสำเนาของนิติบุคคล ภุมิสำเนาเฉพาะการ ภุมิศาสตร์ ภุมิศาสตร์กายภาพ ภุมิศาสตร์การเกษตร ภุมิศาสตร์การเมือง ภุมิศาสตร์ประชากร ภุมิศาสตร์ประวัติ ภุมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภุมิอากาศ

ภุมิ ๒

(๑) [พุม] น. พื้น, ชั้น, พื้นเพ

(๒) น. ความรู้ เช่น อวดภุมิ อมภุมิ.

ลูกคำของ "ภุมิ ๒" คือ ภุมิธรรม ภุมิปัญญา ภุมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ภุมิรู้

ภุมิ ๓

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมาย

ภูมิปัญญา

พื้นความรู้ความสามารถ
ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินแห่งหนึ่งหรือ
กล่าวได้ว่าความรู้ที่เกิดขึ้นนั้น

มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

สภาพแวดล้อม ทรัพยากร

ของแผ่นดินหรือพื้นที่นั้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมาย

ภูมิปัญญา
ภูมิปัญญาไทย

พื้นความรู้ความสามารถ
ที่เกิดขึ้นในแผ่นดินแห่งหนึ่งหรือ
กล่าวได้ว่าความรู้ที่เกิดขึ้นนั้น

มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

สภาพแวดล้อม ทรัพยากร

ของแผ่นดินหรือพื้นที่นั้น

ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถและทักษะของคนไทย
อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ เลือกลง
ปรุงแต่งพัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อให้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิต
ของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย (หน้า 116)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมาย

ภูมิปัญญา
ภูมิปัญญาไทย
ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ไทย)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สิ่งที่แสดงความรู้ความคิดและ
การกระทำของบรรพบุรุษหรือคนในท้องถิ่นนั้น ซึ่งหมายถึง
คนในแต่ละภาคคิดค้นขึ้น เพื่อดำรงชีวิตรอดอย่างมีความสุข
(หน้า 117)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นองค์รวมและมี
คุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตซึ่ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่
งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา
การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของ
คนไทย

ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัด มี 9 ด้าน
ได้แก่ (หน้า 117)

1. ด้านเกษตรกรรม
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. ด้านการแพทย์แผนไทย
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. กองทุนและธุรกิจชุมชน
6. ด้านศิลปกรรม
7. ด้านภาษาและวรรณกรรม
8. ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี
9. ด้านโภชนาการ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

ค้นหาแบบทั่วไป

ค้นหาตามหมวดอักษร

สถิติการค้นหาคำศัพท์

ข้อมูลอื่น ๆ

แนะนำคำศัพท์

เข้าสู่ระบบ

สมัครสมาชิก

ระบบค้นหาคำศัพท์

คำศัพท์

ค้นหา

ค้นหาแบบมีเงื่อนไข

ผลการค้นหา "วัฒนธรรม"

วัฒนธรรม

น. สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย, วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา.

แม่คำของ "วัฒนธรรม" คือ วัฒน- วัฒนธรรม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

หมายถึง การปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณีปัจเจกบุคคล ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งนี้เป็นสิ่งซึ่งชุมชนและกลุ่มคนสร้างขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน เป็นปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตน และทำให้คนเหล่านั้นเกิดความรู้สึกร่วมกันที่มีอัตลักษณ์ และความต่อเนื่อง ดังนั้นจึงก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558, หน้า 8)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความรู้ความสามารถของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม ทรัพยากร วิถีชีวิตของกลุ่มคนในพื้นที่หนึ่ง และ ความรู้ความสามารถนั้นมีความงอกงามขึ้นใหม่จากการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของบุคคลในพื้นที่นั้น แล้ว ถ่ายทอดสืบต่อไปให้กับผู้คนในพื้นที่ได้นำความรู้และผลผลิตจากความรู้นั้นไปใช้ กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้น

ขอบเขตของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาเกิดจากความจำเป็นของมนุษย์ จากพื้นฐาน 3 ประการ (หน้า 119)

1. ความต้องการด้านปัจจัยสี่

2. ความต้องการทางสังคม

3. ความต้องการด้านจิตใจ

ขอบเขตของภูมิปัญญา

(ปรับปรุงจากหน้า 119-120)

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ในส่วนของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ยูเนสโก จำแนกเป็น 5 สาขา ดังนี้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558, หน้า 6)

1. ประเพณีและการแสดงออกที่เป็นมรดกปาฐะ รวมถึงภาษาในฐานะพาหะ
2. ศิลปะการแสดง
3. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล
4. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
5. งานช่างฝีมือดั้งเดิม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

จำแนกเป็น 7 สาขา ดังนี้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558, หน้า 7)

1. ศิลปะการแสดง
2. งานช่างฝีมือดั้งเดิม
3. วรรณกรรมพื้นบ้าน
4. กีฬาภูมิปัญญาไทย
5. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล
6. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล
7. ภาษา

1. ศิลปะการแสดง

ศิลปะการแสดง หมายถึง การแสดงดนตรี การรำ การเต้น และละครที่แสดงเป็นเรื่องราว ทั้งที่เป็นการแสดงตามขนบแบบแผน และ หรือ มีการประยุกต์เปลี่ยนแปลง การแสดงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการแสดงสดต่อหน้าผู้ชม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม ความบันเทิงและ หรือ เป็นงานแสดงที่ก่อให้เกิดการคิด วิพากษ์ นำสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางสังคม แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ดนตรีและเพลงร้อง นาฏศิลป์และการละคร

2. งานช่างฝีมือดั้งเดิม

งานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายถึง ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ และ
กลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และ
วัฒนธรรมของกลุ่มชน แบ่งเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า
เครื่องจักสาน เครื่องรัก เครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง
เครื่องประดับ งานศิลปกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์อย่างอื่น

3. วรรณกรรมพื้นบ้าน

วรรณกรรมพื้นบ้าน หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้านโดย
ครอบคลุมวรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยวิธีการบอกเล่า และเขียนเป็นลายลักษณ์
อักษร แบ่งเป็น 7 ประเภท ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน บทสวดหรือ
บทกล่าวในพิธีกรรม บทร้องพื้นบ้าน สำนวนหรือภาษิต ประิสนาคำทาย ตำรา

4. กีฬาภูมิปัญญาไทย

กีฬาภูมิปัญญาไทย หมายถึง การเล่น การกีฬา และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว
ที่มีการปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทย แบ่งเป็น
3 ประเภท ได้แก่ การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

5. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล

แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาบนหนทางของมงคลวิถี นำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนและชาติพันธุ์นั้น ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มารยาท และขนบธรรมเนียมประเพณี (ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับการทำมาหากิน)

6. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและจักรวาล

ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หมายถึง องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ

ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับ

สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

อาหารและโภชนาการ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน

โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน

7. ภาษา

ภาษา หมายถึง เครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีการดำรงชีวิตของคนกลุ่มต่าง ๆ
ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ทั้งเสียงพูด
ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพูด แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่
ภาษาไทย ภาษาท้องถิ่น และภาษาสัญลักษณ์